

"گیب و گفت حرفه‌ای"

نکته‌های کاربردی حرم‌صاحبه برای
خاطرات شفاهی

رضامصطفوی

گپ و گفت حرفه‌ای

نکته‌های کاربردی در مصاحبه برای خاطرات شفاهی

نویسنده: رضا مصطفوی، صفحه‌آرایی: سید مهدی حسینی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۰۲۰۲۴ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

چاپ و صحافی: باقری، قم شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵،۰۰۰ تومان

سرشناسه: مصطفوی، رضا، ۱۳۵۲- عنوان و نام پدیدآور: گپ و گفت حرفه‌ای: نکته‌های

کاربردی در مصاحبه برای خاطرات شفاهی / رضا مصطفوی: (برای موسسه شهید کاظمی).

مشخصات نشر: قم: مجد اسلام، ۱۳۹۳. مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص، ۱۱۰×۱۸ س.م.

شابک: ۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۰۲۰۲۴ وضعیت فهرست نویسی: فیا

عنوان دیگر: نکته‌های کاربردی در مصاحبه برای خاطرات شفاهی موضوع: مصاحبه‌ها

شناسه افزوده: موسسه شهید حاج احمد کاظمی رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳/م۶/۶۶۷۸۴/۱

رده‌بندی دیویی: ۷۰/۴. شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۷۹۳۵۱

دفتر مرکزی نشر و پخش

قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه اول، فروشگاه ۱۳۱

تلفن: ۶- ۳۷۸۴۰۸۴۴ - ۲۵ سامانه پیامک: ۱۴۱۴۴۱۰۰۳۰۰۰

صندوق پستی: قم ۳۷۱۹۵۱۴۴۱

فروش اینترنتی: www.manvaketab.ir

پیش گفتار ۱

چرا این موضوع؟ ۱۷

چرا این سوژه؟ ۱۸

زاویه‌ی نگاه درست را انتخاب کنید ۱۹

آدم‌ها و خاطراتشان دو دسته‌اند ۲۰

آراسته و تمیز باشید ۲۱

مکان مصاحبه را درست انتخاب کنید ۲۲

رکورد رتبان را امتحان کنید ۲۳

عکس را فراموش نکنید ۲۴

اگر مطالعه‌ی ادبی ندارید قید مصاحبه کردن را بزنید ۲۵

دست خالی نروید ۲۶

برای حال و احوال پرسشی وقت بگیرید ۲۷

توصیفات کلی ارزش ندارد ۲۸

سرنخ را پیدا کنید و سخن را پی بگیرید ۲۹

هنگام مصاحبه یادداشت برداری کنید ۳۰

صحنه‌ی مصاحبه در دفتر را شما تعیین کنید ۳۱

خوب گوش کنید ۳۲

به احساسات مشترک توجه کنید! ۳۳

گفتگو کنید! ۳۴

مکالمه جزء مصاحبه نیست ۳۵

حتما که نباید سؤال پرسید ۴۶

سؤال بی ربط نپرسید ۴۷

سوزنه تان علاقه ای به گفتگو ندارد؟ ۴۸

غافلگیر شده اید؟ ۴۹

با مشکلات کنار بیایید ۴۹

اعتمادش را جلب کنید ۴۲

باید با موضوعات بحث آشنا باشید ۴۳

نگذارید موتور سوزنه خاموش شود ۴۴

به فکر استراحت هم باشید ۴۵

همدلی از همزبانی بهتر است! ۴۶

خودتان را فراموش کنید ۴۸

حواستان کجاست؟ ۴۹

از زبان بدن هم استفاده کنید ۵۰

شروع دشوار است ۵۲

با سکوت آغاز نکنید ۵۲

این جا سکوت کنید و در حرف ها غرق شوید ۵۵

او خیلی از چیزها را نمی گوید؛ حواستان باشد ۵۶

سؤال بعدی را فوری مطرح نکنید ۵۸

سؤالات دم دستی و سبک نپرسید ۵۹

راستی آزمایی هم نیاز است ۶۰

راوی، قهرمان داستان خودش

است ۶۲

پرسش های رنج آور را چه کنیم؟ ۶۳

حرف تان را خوب فهمیدم... خب بعد ۶۴

سخن کشی نکنید ۶۵

مواظب فراوانی سؤالات بسته باشید ۶۸

مصاحبه را هدایت کنید ۷۰

از روش سؤالات حدسی هم استفاده کنید ۷۱

تکرار سؤال در منطقه ی حساس ۷۲

حواستان پرت شده می خواهید به مصاحبه برگردید ۷۳

مثال های بیشتری بخواهید ۷۵

سؤالات توضیحی را راحت مطرح کنید ۷۶

با سوژه گرم بگیرید ۷۷

کوتاه، ساده و واضح پرسید ۷۸

بدون داوری گفتگو کنید ۸۰

مواظب سؤالات ضایع باشید ۸۱

پرسش های زرد و جذاب ۸۲

برای کلمه های نامفهوم توضیح بخواهید ۸۳

چطور وقت اضافه بگیریم؟ ۸۵

سؤالات تند را چکار کنیم؟ ۸۶

سؤالی که جوابش را
می‌دانیم ۸۸

حوصله داشته باشید ۸۹

مواظب شوخی‌هایتان باشید ۹۰

متواضع باشید ۹۱

ستایش و احترام، چگونه و چه قدر؟ ۹۲

مصاحبه‌ای که شکست می‌خورد ۹۳

از والدین درباره‌ی خود و زندگی‌شان بپرسید ۹۴

عجب سوژه‌ای! باید مستندش ساخته شود ۹۵

نکاتی درباره‌ی تنظیم مصاحبه ۹۶

متن یکدست و روان تهیه کنید ۹۷

تصمیم بگیرید چه شاکله‌ای را می‌خواهید ۱۰۰

اگر لازم بود، اطلاعات متن را جابجا کنید ۱۰۱

بهترین آغاز از نقطه‌ی اوج است ۱۰۲

برداشت‌های خود را به خاطره تحمیل نکنید ۱۰۵

برای مصاحبه‌ی خود «لید» بنویسید ۱۰۶

پس‌گفتار ۱۰۷

برگ‌شناسایی سوژه‌های انقلاب و جنگ ۱۱۱

شناسنامه‌ی اماکن یادگار انقلاب

و جنگ در محله‌های ما ۱۱۳

درباره‌ی روش‌ها و تکنیک‌های مصاحبه، نوشته‌های بسیاری منتشر شده، اما این جامی خواهیم مصاحبه‌ای برای گردآوری یک فرهنگ و تاریخ انجام دهیم؛ تاریخی که در سینه‌های آدم‌های جنگ خاک می‌خورد و مصاحبه‌گر تکلیف خودش دانسته که این گنجینه‌ی ملی و سرمایه‌ی عظیم انسانی و معنوی را استخراج کند. با این حال،

آدم‌های جنگ، مردان و زنان سیزده تا نود ساله‌ای بودند که در دهه‌ی شصت از قرن سیزدهم هجری شمسی می‌زیسته‌اند؛ همان‌هایی که وقتی انقلاب اسلامی ایران و مرزهای گهربارش به مخاطره افتاد، مردانه ایستادند و جانانه جنگیدند و حالا سینه‌های شان سرشار از خاطراتی است از هم‌زمان‌شان، که یا شهید شده‌اند و به بالاترین مقام عرفانی و انسانی دست یافته‌اند و یا هستند و در دنیای پیرامون مان، خیلی معمولی زندگی می‌کنند.

بسیاری از این آدم‌های جنگ، در هوای ناجوان‌مرد شیمیایی تنفس کرده‌اند و طبیعی است که عمرشان به کوتاهی عمر گل‌های بهاری است و نه انسانی زمینی! خاطرات دفاع مقدس در سینه‌ی این آدم‌ها، در انتظار مردان و زنانی است که جهادگرانه بکوشند و آن را ثبت و ضبط کنند؛ وگرنه این خاطرات و گنجینه‌ی ارزشمند، دیر یا زود از دست خواهد رفت. بنابراین مصاحبه و ثبت خاطرات شفاهی با محوریت دفاع مقدس، از ضروری‌ترین و مهم‌ترین فالیته‌های فرهنگی است. بسم الله...

این توضیح را هم لازم می‌دانم که مخاطب ما در این کتاب، «مورخ شفاهی» نیست؛ بلکه «مصاحبه‌گر خاطرات شفاهی» است. ما در تاریخ شفاهی، با تاریخ سروکار داریم. منتها به جای اینکه سراغ اسناد و مدارک برویم، سراغ کسانی رفته‌ایم که حادثه‌ها را خلق کرده‌اند یا رویداد را بدون واسطه شنیده‌اند. حالا مورخ یا مصاحبه‌گر می‌خواهد به زمینه‌ها و چگونگی آن رویداد بپردازد. در «خاطره‌ی شفاهی» اما، مصاحبه‌گر، شنونده‌ی حرف‌ها، روایت‌ها و یادمانده‌های سوژه‌اش است.

قبل از این که بدانیم چه چیزی باید بپرسیم و چگونه باید بشنویم که گفته‌های مصاحبه‌شونده و شنیده‌های

مصاحبه‌گر هرز نرود، باید بدانیم که خود مصاحبه، یک فرهنگ و باز روایت یک فرهنگ است. راهبردش یک هنر و اجرای آن یک فن و راهکار است؛ این فن، مثل دیگر فنون، نیاز به آموزش و تمرین دارد؛ نیاز به الهام گرفتن از استادان فن و کسب تجربه دارد.

کتابی که دست گرفته‌اید، خلاصه‌ی نکته‌ها و درس‌گفته‌هایی است که در جمع‌های دانشجویی علاقه‌مند به فعالیت‌های رسانه‌ای گفته‌ام و حاصل دسترنج و جمع‌آوری عده‌ای دانشجوی علاقه‌مند است که احساس کرده‌اند این درس‌ها و تجربیات می‌تواند کارگشا و گره‌گشای کسانی باشد که می‌خواهند در این جبهه بجهنگند. دست‌شان را می‌بوسم و تلاش‌شان را ارج می‌نهم و امیدوارم آن‌گونه باشد که گمان برده‌اند.

این کتاب را می‌توانید به دست خواندن کتاب و دانستن این نکات، از شما مصاحبه‌گر حرفه‌ای بسازد. برای مصاحبه‌گر شدن، باید هم کتاب‌های بسیار بخوانید، هم از تجربیات و دانسته‌های استادان فن استفاده کنید، هم بسیار تمرین و تجربه کنید. هیچ‌کس نمی‌تواند کتاب

مصاحبه‌گر نمی‌شود، اما می‌تواند به یک مصاحبه‌گر خوب و توانمند تبدیل شود. مصاحبه‌گر خوب و توانمند، مصاحبه‌گر است که می‌تواند به یک مصاحبه‌گر خوب و توانمند تبدیل شود.

در بازنویسی این نکات متوجه شدم که برخی با برخی دیگر هم پوشانی دارند و می‌توانند زیر یک عنوان بیایند. اما در جدا آوردن این نکته‌ها خیری دیدم که در ادغامشان نبود. طبعاً چون این درس‌ها و بحث‌ها ادامه دارد و دانش و داشته‌های من نیز متغیر و متناوب است، در چاپ‌های بعدی، ویرایش و اصلاحاتی خواهم داشت. ان شاء الله

محمد باقر

۱۳۸۵